

STUDII DE ETNOBOTANICĂ ÎN COMUNA RĂCOASA, JUDEȚUL VRANCEA

Ana Condrea — Afrodita Renea

Actualul studiu de etnobotanică din comuna Răcoasa vine să competeze studiul inițiat cu ani în urmă, în județul Vrancea. Motivația acestui studiu este consemnarea, înainte de a se fi pierdut, a îndeletnicirii străvechi de utilizare a plantelor, nu numai în alimentație, dar și în multiple scopuri: materii prime pentru meșteșugurile casnice, coloranți, leacuri pentru om și animale, interesante obiceiuri și credințe.

Comuna Răcoasa se află pe malul stâng al Șușiței, în regiunea carpatică și este formată din satele: Răcoasa, Gogoiu, Mărăști și Varnița. Sat vechi, răzășesc, Răcoasa datează din secolul al XV-lea, existând documente despre aceasta, emise de cancelaria lui Ștefan cel Mare, referitoare la moșii donate sau cumpărate.

Locuitorii comunei (aproximativ 3750) au avut și au ca ocupație principală agricultura și creșterea vitelor. Nivelul de trai este mediu.

Și în comuna Răcoasa, ca de altfel în multe localități din Vrancea, s-au păstrat, în parte, obiceiuri și credințe ce vin de demult, dar, din păcate, puțini mai sunt cei ce le cunosc sau le practică.

În deplasările efectuate de noi în satele comunei, am discutat cu un număr de 22 de persoane. Cele mai multe date despre utilizarea plantelor în diverse scopuri, le-am obținut de la persoane ca: Vătafu Maria — 84 ani, Bucuroiu Anica — 85 ani, Bejenaru Aurica — 70 ani, Spătaru Mărioara — 48 ani, Dărmănescu Ștefan — 74 ani, Porumb Anuța — 70 ani, Benea Maria — 68 ani, Bran Maria — 56 ani, Porumb Cecilia — 41 ani, Bulichi Gafița — 74 ani. Pentru identificarea unor plante, cunoscute aici sub alte denumiri, am folosit atlase, determinatoare ilustrate. De cele mai multe ori, persoanele respective ne-au arătat plantele uscate și păstrate, pe care le folosesc mai des, ca leacuri sau pentru vopsit.

În urma prelucrării materialului cules am întocmit o listă cu plantele utilizate și cu rețetele lor de folosire.

1. Afîn – *Vaccinium myrtillus* L. – Frunzele sunt folosite sub formă de ceai pentru tratarea diabetului. Fructele, sub formă de sirop sau dulceață, se utilizează pentru poftă de mâncare.

2. Aloe – *Aloe arborescens* Mill – Frunzele se storc și se pun în apa pășărilor bolnave. Cu frunze zdrobite, se tratează rănilor, pentru o mai rapidă vindecare. Frunze zdrobite în piulițe de lemn se pun într-o sticlă de un litru, se lasă 10 zile și se agită în fiecare zi. Primele 2-3 zile se ia câte o linguriță, înainte de masă, după care se mărește doza până la 2 linguri. Acesta este un tratament pentru ulcerul gastric și duodenal și în convalescențe, după diferite boli.

3. Buruiiană cu cinci degete – *Potentilla recta* L. – Fiertura din partea aeriană a plantei, asociată cu drețe (*Lysimachia nummularia* L.) se folosește, sub formă de spălături sau frecții, pentru creșterea părului. De asemenea, fiertura este bună pentru spălături în urechi, pentru îndepărtarea dopurilor de ceară.

4. Brad – *Abies alba* Mill. – Siropul din muguri de brad se folosește pentru plămâni și pentru tratarea nervilor.

5. Brusture – *Arctium lappa* L. – Cu fiertura din rădăcină de brusture se spală pe cap pentru a trata căderea părului.

6. Castan – *Aesculus hippocastanum* L. – Cu plămădeala obținută din castane și petrol lampant se fac frecții, în locurile dureroase, în reumatism.

7. Cartof – *Solanum tuberosum* L. – Cu felii de cartof crud, stropite cu spirt, țuică sau petrol, se face o legătură de pus la gât, pentru tratarea amigdalitei.

8. Cimbru – *Satureja hortensis* L. – Ceaiul tare de cimbru se ține în gură (nu se înghite) pentru dureri de dinți. În același scop se mai asociază și cu ceaiul de sunătoare. Câteva lingurițe de ceai pe zi se dau la copii mici pentru colici.

9. Cimbrul ciobanului – *Thymus serpyllum* L. – Din toată planta se face ceai bun pentru boli de ficat și stomac.

10. Cătina albă – *Hippophae rhamnoides* L. – Din fructe se face ceai pentru ficat, stomac, pentru poftă de mâncare la copii sau în convalescență. Se mai prepară dulceață sau sirop. Siropul se face punând fructele, cu mult zahăr, în vase de sticlă, bine închise. Se bea câte o linguriță pe zi (nu se recomandă siropurile fierte).

11. Cireșul – *Cerasus avium* (L) Mnch. – Ceaiul din cozi de cireșe intră în componența ceaiurilor pentru rinichi.

12. Ciunăfaie (scai voinesc) – *Datura stramonium* L. – Fiertura din plantă este bună pentru flebită; se pun în fiertură și pietre fierbinți. Se fac băi.

13. Ciuboțica cucului – *Primula officinalis* (L) Hill – Ceaiul din inflorescență se bea pentru nădușeală și pentru tuse.

14. Colțul lupului (brăbin) – *Bunias orientalis* L. – Împreună cu **iarbă moale (buruieni moi)** – *Stellaria media* L., sunt folosite sub formă de cataplasma, când mamele își înțarcă copiii, punându-se pe sânii întăriți.

15. Coadă șoricelului – *Achillea millefolium* L. – Din partea aeriană a plantei se face ceai pentru poftă de mâncare, pentru rinichi, stomac. Se mai bea ceai neîndulcit pentru a produce vărsături și a elimina venin.

16. Crin alb – *Lilium candidum* L. – Floarea fiartă în lapte dulce se folosește sub formă de băi, pentru poală albă.

17. Drețe (duminicuță) – *Lysimachia nummularia* L. – Fiertura, din planta întreagă, se folosește, sub formă de spălături, în boli de piele.

18. Dovleac – *Cucurbita pepo* L. – Cu „mațele” de dovleac se fac cataplasme pentru arsuri.

19. Gălbenele – *Calendula officinalis* L. – Ceaiul din flori este mult folosit pentru ficat și stomac.

20. Gutui – *Cydonia oblonga* Mill – Ceaiul din frunze de gutui este bun pentru tuse și alte boli de plămâni. Din frunzele de gutui fierte se face o vopsea pentru colorarea lânii. Se obțin, în funcție de concentrație, diferite nuanțe de bej.

21. Hrean – *Armoracia rusticana* (Lam) G.M.Sch. – Bucățele mici, cât supozitoarele, din rădăcină de hrean, se ung cu untură de gâscă și se introduc în anus

pentru vindecarea hemoroizilor. Legătura din hrean ras se folosește pentru tratarea reumatismului.

22. Floare de fân – Fiertura este folosită sub formă de băi pentru reumatism și pentru scăldătoarea copiilor mici.

23. Iarbă moale, buruieni moi – *Stellaria media* (L.) Vill – Din planta zdrobită se fac legături pentru vătămătură. De asemenea, se vindecă cu legătură din buruieni moi, scrântituri la mâini, picioare.

24. Iarbă mare – *Inula helenium* L. – Rădăcina rasă, plămădită în țuică și miere, sau numai rădăcina rasă, cu miere, se ia pentru vindecarea unor boli de stomac sau ficat, pentru curățire. Ceaiul din rădăcină se mai folosește pentru plămâni. Se poate face și sirop, luându-se câte o linguriță în fiecare dimineață, fiind universal valabil (pentru orice afecțiune).

25. Închegătoare – *Agrimonia eupatoria* L. – Ceaiul din toată planta este bun împotriva diareei. Se mai asociază cu sunătoare și troscot.

26. Margaretă – *Chrysanthemum leucanthemum* L. – Din planta întreagă se fac legături pentru răni și umflături.

27. Măceș – *Rosa canina* L. - Ceaiul de măceșe este bun pentru toate: pentru copiii care n-au poftă de mâncare, pentru cei slăbiți după boli.

28. Măr – *Malus pumilla* Mill. Var. *domestica* (Borck) C.K. Schneid. — Oțetul de mere are multiple întrebuințări în zonă. Se prepară astfel: se rad merele, se pun într-un borcan, peste care se pune pâine neagră prăjită și o lingură de drojdie uscată (la un borcan de 10 l). Se lasă până se oțetește, apoi se strecoară și se trage la sticle. Oțetul astfel obținut se folosește sub formă de frecții și cataplasme, pentru a înlătura febra: se pune câte o lingură de oțet la o cană de ceai (la toate ceaiurile este bun) pentru tratarea colitelor cronice; se mai folosește sub formă de frecții pentru reumatism, iar din maceratul de oțet cu mentă se pune câte o linguriță într-o cană de ceai de tei sau amestec de tei cu flori de păducel, pentru calmarea nervilor.

29. Mentă – *Mentha piperita* L. – Plămădită în alcool se folosește în dureri reumatismale. Sub formă de ceai se ia pentru dureri abdominale, diaree, pentru tratarea nervilor și în alergii.

30. Mușețel – *Matricharia chamomilla* L. – Nu trebuie să lipsească din nici un ceai. Sub formă de spălături se folosește în tratarea unor boli de ochi; în baia copiilor împreună cu **frunze de nuc** – *Juglans regia* L., **unguraș** – *Marrubium vulgare* L., **sunătoare** – *Hypericum perforatum* L. și **pelin** – *Artemisia absinthium* L.; se mai folosește împotriva constipației; este bun pentru stomac, în tratarea gastritei și ulcerului.

31. Mușchi de prun – *Lobaria pulmonata* – Fiertura din mușchi de prun se ține în gură, contra durerii de dinți.

32. Nalbă de fereastră (mușcată) – *Pelargonium zonale* (L) Ait. – Frunzele, puțin pălite, se pun pe buboai, pentru a coace mai repede.

33. Nalbă mare – *Althaea officinalis* L. – Din planta întreagă se face ceai care se bea, dar se face și gargară pentru tratarea amigdalitelor inflamate (pentru gargară poate să fie un ceai mai concentrat).

34. Nuc – *Juglans regia* L. – Fiertura din cojile verzi de nucă se folosește la vopsit țesături în nuanțe de maro sau pentru a obține culori închise, prin adăugarea acestei fierturi la alte băi de vopsit. Dulceața de nuci verzi este bună pentru cei bolnavi de

tiroidă și în general de boli endocrine. Din cruceă de nucă și coji de nucă se face ceai pentru tuse.

35. Ovăz – *Avena sativa* L. – Din boabe de ovăz se facea ceai pentru diabet.

36. Pătrunjel – *Petroselinum hortense Hoffm* și **leuștean** – *Levisticum officinale Knoch* – Rădăcinile acestor plante (o jumătate de kilogram leuștean și o jumătate kilogram pătrunjel) se fierb într-un litru de apă până fiertura rămâne 1/4 litru. Aceasta se bea odată toată pentru avort.

37. Pătlagină – *Plantago media* L. *Plantago lanceolata* L. și *Plantago major* L. – Din frunzele acestor plante se face un sirop bun pentru boli de plămâni și pentru toate bolile. Rețeta este următoarea: 9 kg frunze de pătlagină (culese începând de la jumătatea lunii august), 1 kg rădăcină de hrean ras, 1 kg zahăr, 1 kg miere de albine. Se pun frunzele într-un borcan de sticlă (cum se pune frunza de vie) cu zahăr și miere și hrean între ele. Se îndeasă bine, se acoperă ermetic cu celofan sau foaie de plastic. Se sapă o groapă în pământ de 1,5-2 m adâncime, se pune borcanul, se pune un pod de scândură (pentru ca greutatea pământului să nu spargă borcanul), peste care se pune pământ. Se lasă o lună de zile, după care se scot frunzele, se stoarce siropul, iar frunzele aproape uscate, se vor folosi pentru ceai. Din siropul obținut se ia câte o lingură, înainte de fiecare masă. După ce se termină siropul, se continuă cu ceaiul.

Frunzele de pătlagină se folosesc în stare proaspătă la tăieturi, răni. arsuri, opăreli.

38. Păducel – *Crataegus monogyna Jacq* – Frunzele culese înaintea înfloririi, florile și fructele se folosească, sub formă de ceai sau macerat în țuică, pentru boli de inimă, pentru nervi.

39. Porumb – *Zea mays* L. – Mătasea de porumb se folosește sub formă de ceai pentru rinichi și diabet.

40. Pelin bun - *Artemisia absinthium* L. – Recoltat în luna mai este bun pentru ficat, sub formă de ceai, iar sub formă de fiertură se folosește la spălat bube sau răni, ca dezinfectant. Siropul obținut din pelin este bun pentru toate. Rețeta: 1 kg pelin uscat se fierbe cu 3 l apă, până rămâne 1 l fiertură. Aceasta se amestecă cu 1 kg miere și se fierbe până rămâne 1 l sirop. Se ia câte o linguriță înaintea mesei.

41. Pelin negru – *Artemisia vulgaris* L. – Fiertura de pelin negru, împreună cu rădăcina de hrean și urzioca (planta întreagă) se folosește, sub formă de băi, pentru tratarea reumatismului.

42. Plop alb – *Populus alba* L. și **Plop negru** – *Populus nigra* L. Ceaiul din mugur de plop se bea pentru a trata roșu în gât la copii, iar cu fiertura din muguri de plop se face gargară, în același scop.

43. Rostopască – *Chelidonium majus* L. – Ceaiul din rădăcină și partea aeriană este folosit pentru gălbenare și alte boli de ficat.

44. Sălcâm – *Robinia pseudacacia* L. – Fiertura din floare de sălcâm este folosită în boli femeiești, sub formă de spălături. Ceaiul din frunze de sălcâm este folosit contra diareei.

45. Scrântitoare (buruiiană de sperietură) – *Potentilla argentea* L. – Ceaiul din planta întreagă se folosește pentru a trata sperieturile.

46. Sânzienne – *Galium mollugol* L. – Planta se plămădește în rachiou și se ia câte o linguriță zilnic, pentru a trata boli femeiești.

47. Soc – *Sambucus nigră* L. – Floarea este folosită la ceaiuri și siropuri pentru dureri de stomac, rinichi, plămâni, dureri de cap.

48. Sovârv – *Origanum vulgare* L. – Cu fiertura plantei se fac spălături pentru a trata hemoroizi.

49. Ștevie – *Rumex patientia* L. – Frunzele de ștevie se pisează și se amestecă cu borș și se dă la oile bolnave de gălbănare. Din rădăcina rasă, opărită cu borș și mălai, se face o mămăligă care se pune la gât, pentru tratarea amigdalelor.

50. Sunătoare – *Hypericum perforatum* L. – Din inflorescență se face ceai pentru stomac și ficat. În combinație cu **turița mare** – *Agrimonia eupatoria* L. și **traista ciobanului** – *Capsella bursa pastoris* (L) Medic. se face un ceai bun pentru diaree. Ceaiul concentrat de sunătoare se ține în gură pentru a trece durerea de măsele. Florile se macerează, și cu uleiul amestecat și cu miere de albine, se ung arsurile (se ține nouă zile la macerat). Tot pentru arsuri se mai folosește o alifie care se prepară astfel: 1 litru ceai de sunătoare concentrat, 1 pachet tămâie, ceară de albine (cât o nucă), piatră vânăță (cât o alună). Se fierbe ceaiul în clocot până se topește ceara, tămâia și piatră vânăță, se adaugă 1-2 cești ulei (cât cere ceara). Se fierbe până se alege alifia deasupra. Se pune palma la suprafața fierturii și pe ea se prinde alifia care va fi pusă într-o cană, procedându-se astfel până nu se mai adună deasupra alifie. Cu aceasta se ung, de două-trei ori pe zi, arsurile sau alte răni.

51. Talpa găștei – *Leonurus cardiaca* L. – Ceaiul din inflorescență se folosește pentru tratarea bolilor de inimă și nervi. Pentru că este foarte amar se utilizează în combinație cu alte plante cum ar fi: păducelul, valeriana.

52. Tătăneasa – *Symphytum officinale* L. – Din rădăcină se face ceai pentru stomac, ficat. Rădăcina rasă se pune, sub formă de prișnițe, pentru dureri reumatismale. Fiertura din rădăcină se folosește sub formă de prișnițe și spălături, pentru tratarea a tot felul de boli la femei.

53. Tei – *Tilia cordata* Mill – Ceaiul din floare este bun pentru răceală, pentru tuse, pentru calmare și, în general, este bine să intre în componența multor ceaiuri, fiind bun la toate.

54. Fierea pământului – *Centaurium umbellatum* g. Inflorescența este bună de ceai pentru stomac și ficat.

55. Traista ciobanului – *Capsella bursa pastoris* (L) Medik – Ceaiul din partea aeriană a plantei se ia pentru tuse și alte boli de plămâni.

56. Trei frați pătați – *Viola tricolor* L. – Cu fiertura din planta întreagă se fac băi pentru tratarea urticariei.

57. Troscot – *Polygonum aviculare* L. – Partea aeriană este folosită pentru oblojeli la răni sau bube și pentru bățături. Ceaiul din troscot este bun pentru diaree.

58. Unguraș – *Marrubium vulgare* L. – **sunătoarea** – *Hypericum perforatum* L., **pelin** – *Artemisia absinthium* L., **mușețel** – *Matricaria chamomila* L. Din toate acestea se face o infuzie care se pune în baia copiilor mici, pentru întărire, pentru a merge mai repede. Ceaiul din plantele de mai sus este bun și pentru ulcer.

59. Untul pământului – *Tamus communis* L. – Rădăcina se dă pe răzătoare, se macerează în alcool și se folosește, sub formă de frecții, pentru reumatism.

60. Usturoi – *Allium sativum* L. – Se fierb 50 gr. usturoi într-un litru de apă, se răcește și se dă de trei ori pe zi, câte o linguriță copiilor care au viermi intestinali. Se

mai poate asocia și cu o linguriță de zahăr, pe care s-au picurat trei picături de petrol lampant.

61. Urechelniță, camei – *Sempervivum tectorum* L. – Sucul frunzelor cămoase se pune în ureche, pentru calmarea durerilor.

62. Urzică – *Urtica dioica* L. – Fiertura din tulpine de pelin negru, rădăcină de hrean și rădăcină de urzică se folosește, sub formă de băi, pentru reumatism. Fiertura din planta întreagă se folosește, sub formă de spălături, pentru întărirea părului.

63. Valeriană – *Valeriana officinalis* L. – Extractul de țuică sau alcool este bun pentru boli de inimă (Când se bea se diluează în ceai de valeriană și de măceșe).

64. Zmeur – *Rubus idaeus* L. – Ceaiul din frunze este bun pentru gastrită și ulcer.

Din consultarea listei reiese că actualul studiu a adus cinci specii de plante pe care nu le-am menționat în celelalte studii efectuate în județ. Acestea sunt: **ciumăfaia, colțul lupului, mușchiul de prun, drețele, ungurașul**. Dintre acestea, *mușchiul de prun* nu l-am găsit menționat în literatura de specialitate.

De asemenea, un număr de șapte specii sunt cunoscute cu alte utilizări decât cele menționate în studiile anterioare: **sunătoarea, pătlagina, pătrunjelul, leușteanul, mărul, hreanul și dovleacul**.